

Додаток до Резолюції круглого столу
на тему: «Функціонування
професійної (професійно-технічної)
освіти в умовах воєнного стану»

У процесі підготовки круглого столу на тему: «Функціонування професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану» був наданий запит на надання інформаційно-аналітичних матеріалів усім зацікавленим сторонам. Ці матеріали були опрацьовані та використані при підготовці резолюції.

За інформацією Міністерства освіти і науки України та відповідно до даних державної статистичної звітності станом на 01.09.2022, мережа закладів П(ПТ)О становить 661 заклад, з яких 53 – навчальні центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу.

За оперативними даними Міністерства освіти і науки України, освітній процес 1 вересня 2022 року розпочали 567 закладів П(ПТ)О з урахуванням безпекової ситуації в регіоні, що становить 85,7 % від загальної кількості закладів, з них: очно – 157 закладів, дистанційно – 148 закладів, у змішаному – 262.

Станом на 23.11.2022 року було зруйновано 15 закладів. Пошкоджено 118 закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Найбільше пошкоджених закладів освіти в Донецькій – 26, Харківській – 17, Луганській – 12 та Миколаївській – 11 областях.

За інформацією Національної академії педагогічних наук України, у зв'язку з повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України система П(ПТ)О України зазнала істотних руйнувань, внаслідок чого майже половина закладів освіти Луганської і Донецької областей призупинили свою роботу.

У закладах П(ПТ)О у березні 2022 р. працювало 31,4 тис. працівників та навчалось 243,8 тис. здобувачів освіти. Водночас понад 18,0 тис. українських здобувачів цієї освіти змушені завершувати навчальний рік дистанційно, перебуваючи за межами країни.

Новим викликом для П(ПТ)О є використання інфраструктури закладів П(ПТ)О для розміщення внутрішньо переміщених осіб (у гуртожитках цих закладів Львівської області проживає 2,4 тис. осіб, Івано-Франківської – 1,5 тис. осіб, Вінницької – 1,5 тис. осіб, Дніпропетровської – 1,3 тис. осіб).

У зв'язку з війною у вітчизняній П(ПТ)О виникло багато проблем регіонального характеру. Найгострішими вони є на Луганщині, де на кінець травня 2022 р. вже було окуповано 95 % території області. Учні з окупованих територій змогли лише продовжити навчання онлайн; дуже ускладнилися умови проведення виробничої практики; знизилися показники працевлаштування

випускників ЗП(ПТ)О області; через потужну внутрішню міграцію складно встановлювати якісний двосторонній зв'язок з багатьма учнями; масова евакуація призвела до переміщення з регіону критичної кількості педагогів, які, ймовірно, не всі повернуться на свою малу батьківщину; виникли серйозні проблеми із формуванням і виконанням регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів, оскільки за таких умов надто складно визначати прогностичні показники потреб в кадрах на регіональному ринку праці на наступний рік та обсягів бюджетних витрат; залишаються неврегульованими питання фінансових взаємовідносин базового закладу і закладу-партнера та визначення механізмів фінансування підготовки робітничих кадрів; проблемною є видача документів (дублікатів) про освіту державного зразка здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти тих закладів, керівники і педагогічний персонал яких залишилися на окупованій території.

Війна поставила нові завдання у сфері П(ПТ)О, пов'язані з підготовкою фахівців для відбудови інфраструктури. Успіх повоєнного відновлення економіки України залежить від здатності держави впоратися з ними.

В інформаційно-аналітичних матеріалах НАПН наведено перелік заходів, у тому числі нормативно-правових актів, щодо забезпечення організації професійної освіти, які були здійснені після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, зокрема:

-затверджено Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах освіти України, що дало змогу учням завершувати навчання у більш безпечних регіонах;

-внесено зміни до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», що передбачають повторне безоплатне навчання в закладах П(ПТ)О і можливість здобуття часткових професійних кваліфікацій, а також дають змогу наблизити П(ПТ)О до реалій війни й сучасного ринку праці; сприятимуть зниженню рівня безробіття й допомагатимуть тим, хто втратив роботу, швидше здійснити перекваліфікацію;

-звільнено учнів і педагогів закладів П(ПТ)О від загальної мобілізації, що доводить важливість фахівців, підготовлених у цих закладах, для функціонування і розвитку держави й суспільства у воєнний час та в період повоєнного відновлення економіки країни;

-розгорнуто роботу з розроблення й затвердження професійних та державних освітніх стандартів із конкретних професій на основі компетентнісного підходу;

-запроваджено освітню платформу «Професійна освіта онлайн» для дистанційного і змішаного навчання для учнів закладів П(ПТ)О, педагогічних

працівників і здобувачів професійних кваліфікацій на основі «Всеукраїнської школи онлайн»;

-розміщено на офіційному вебсайті МОН України навчальні онлайн-курси (у тому числі й розроблені Інститутом професійної освіти НАПН України) для вдосконалення дистанційного і змішаного навчання в період війни;

-розроблено рекомендації для корекції освітніх програм і змісту поурочно-тематичних планів для оптимального планування і проведення теоретичної та практичної підготовки молоді в екстремальних умовах;

-оновлено Типові правила прийому до закладів П(ПТ)О для спрощення вступу молоді;

-відповідно до Програми ЄС «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» до кінця 2022 р. заплановано розробити 40 коротких програм з цифрової компетентності, безпеки праці та захисту навколишнього середовища, розвитку підприємницької діяльності;

- 29 липня 2022 року Верховною Радою України ратифіковано Фінансову угоду «Програма підтримки професійно-технічної освіти в Україні» між Україною та Європейським інвестиційним банком, над якою працювали кілька останніх років та яка була підписана 15 грудня 2021 року в м. Брюсселі тощо.

Навчально-(науково)-методичні центри (кабінети) професійно-технічної освіти по всій Україні ще до повномасштабної війни створили навчально-методичну базу для реалізації дистанційного навчання, зокрема, за результатами проведення на базі Золотівського професійного ліцею та НМЦ ПТО у Луганській області експерименту всеукраїнського рівня «Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технологій дистанційного навчання» (2018-2020 рр.).

За версією інформаційно-аналітичного збірника «Освіта України в умовах воєнного стану», виданого МОН разом з Державною науковою установою «Інститут освітньої аналітики», основними викликами для П(ПТ)О є наступні:

1. Руйнування та пошкодження мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Часткова невідповідність змісту й рівня якості професійної (професійно-технічної) освіти запитам і потребам ринку праці. Неадаптованість освітніх програм та строків навчання до потреб роботодавців із урахуванням потреб економіки/інфраструктури в ході її відбудови/відновлення. Значна втрата зв'язків закладів професійної (професійно-технічної) освіти з бізнесом через призупинення (припинення) діяльності підприємств. Відсутність сучасних інструментів оцінювання результатів навчання в процесі присвоєння/підтвердження робітничих кваліфікацій.

3. Непрестижність здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. Незначна частка випускників закладів загальної середньої освіти, які обирають навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Попри вищезазначене, аналіз інформаційно-аналітичних матеріалів, які надані зацікавленими сторонами до проведення круглого столу, свідчить про недостатність проведеної роботи з адаптації законодавства для функціонування закладів П(ПТ)О в умовах воєнного стану. Пропозиції та обґрунтування наводяться нижче.

1. Велика кількість суб'єктів зазначили необхідність оновлення законодавчого та нормативно-правового забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема, прискорення прийняття Верховною Радою України Закону України «Про професійну освіту».

2. Також профтехосвітяни зазначають, що законодавство не враховує сучасні реалії, зокрема, потребують змін інші нормативні документи, які регулюють:

- проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики, що в умовах воєнного стану набуло специфічних особливостей, зокрема, географічне віддалення здобувачів освіти і педагогічних працівників, які забезпечують і контролюють практичну підготовку;

- управління фінансами і використання фінансових ресурсів,

- отримання документів про П(ПТ)О (зокрема, випускниками закордоном), а також копій чи дублікатів архівних документів, які залишились на окупованих територіях;

- здійснення видатків для відновлення зруйнованих або пошкоджених закладів П(ПТ)О,

- стипендіальне забезпечення,

- процедури ліцензування та атестації;

- формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів (з метою розширення видів підготовки - професійне (професійно-технічне) навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації та підготовки фахових молодших бакалаврів за регіональним замовленням);

- оновлення та розширення переліку професій загальнодержавного значення;

- типових штатних нормативів професійно-технічних навчальних закладів;

- організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах тощо.

3. Окремі учасники вбачають також необхідність у розробленні нових нормативно-правових актів для:

- можливості призупинення діяльності державних закладів П(ПТ)О;
- розрахунку вартості підготовки здобувачів професійної освіти;
- порядку проведення конкурсу на заміщення посади керівника комунального закладу П(ПТ)О;
- надання здобувачу освіти право на перерву у навчанні та права на продовження навчання та ін.

Кожна із вищезазначених пропозицій детально обґрунтована в аналітичних матеріалах, поданих зацікавленими суб'єктами.

4. Луганська обласна військова адміністрація зазначає проблему організації та проведення в звичайному («офлайн») режимі виробничого навчання та виробничої практики, оскільки чинне законодавство не враховує відсутності сконцентрованості педагогічних кадрів та здобувачів освіти переміщених закладів П(ПТ)О в одній територіальній одиниці або на базі одного закладу освіти. Дається взнаки й втрата напрацьованих зв'язків цих закладів з бізнесом через призупинення (припинення) діяльності підприємств на тимчасово окупованій території, їх переміщення та відсутність можливості продовжити співпрацю у складних економічних умовах воєнного стану. Тому Порядок надання робочих місць для проходження учнями, закладів П(ПТ)О виробничого навчання та виробничої практики, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.1999 № 992 (зі змінами), потрібно адаптувати до сучасних умов з метою уникнення ситуацій, коли працівники закладів П(ПТ)О для досягнення позитивного результату щодо проходження здобувачами освіти виробничої практики змушені його порушувати, адже він був розроблений для мирного часу.

5. Існують проблеми щодо матеріально-технічного забезпечення проведення професійно-практичної підготовки у закладах П(ПТ)О, зокрема для придбання витратних матеріалів, обладнання, устаткування, у тому числі за рахунок власних коштів закладів, розміщених на спецрахунку. В умовах, коли значна кількість підприємств не працює, практична підготовка на базі закладів є єдиною альтернативою, але без відповідних витратних матеріалів та обладнання це зробити неможливо.

Також потребує внесення змін до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах,

затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419, надавши здобувачам освіти можливість проходити виробничу практику в умовах воєнного стану на базі закладів П(ПТ)О, а також інших змін, що адаптують систему до роботи в умовах воєнного стану.

Разом з тим, закладам професійної (професійно-технічної) освіти, де можливо, необхідно активізувати практику здобуття освіти за дуальною формою, максимально використовуючи можливості діючих підприємств (бізнесу).

6. Важливим є продовження системної роботи з цифровізації освітнього процесу.

В умовах воєнного стану з метою забезпечення учасників процесу під час правового режиму воєнного стану велика кількість здобувачів освіти здобувають освіту дистанційно.

У закладах освіти, які були під окупацією, або у тих, які частково чи повністю зруйновані, розграбовані та знищені також засоби навчання, зокрема комп'ютерна техніка та інше мультимедійне обладнання. Тому існує нагальна потреба забезпечити здобувачів і педагогічних працівників відповідним комп'ютерним обладнанням та приладдям за рахунок коштів місцевих бюджетів, грантових програм.

Тернопільська обласна військова адміністрація констатує недостатнє володіння педагогічними працівниками сучасними навичками користування інформаційними технологіями, необхідними в умовах сучасного виробництва.

Враховуючи необхідність розвитку цифрових компетентностей Державна служба якості освіти за результатами аудиту, рекомендує керівникам закладів освіти забезпечити проходження здобувачами освіти та педагогічними працівниками відповідного навчання щодо організації дистанційної роботи.

7. Загострилася проблема прийняття узгоджених комплексних управлінських рішень у зв'язку з необґрунтованою передачею фінансування професійної (професійно-технічної) освіти на місцеві бюджети у 2015 році. Таке рішення не базувалось на аналітичних дослідженнях, не враховувало варіанти розвитку ситуації, не були опрацьовані ризики і головне – не було створено нормативно-правової бази для подальшого функціонування П(ПТ)О. Внаслідок вищезазначеного рішення, функціонування системи П(ПТ)О набуло ознак, що свідчать про її розбалансованість:

- здобуття професійно-технічної освіти фінансується з **міста-обласного центру** (це лише захищені статті – зарплата, стипендія і комунальні платежі), владою міста призначається і може бути заохочений закладу П(ПТ)О;

- загальне управління П(ПТ)О і затвердження регіонального замовлення (яке фінансує місто) передано **на обласний рівень** (без можливості фінансування);

- статuti більшості закладів П(ПТ)О вказують про те, що вони державні заклади освіти, більшість майна залишається у **державній власності** (Через об'єктивні причини неможливості його передати у комунальну власність, адже держава не забезпечила оформлення документів на державне майно. Передача майна без документів може призвести до його втрати).

У стані війни найбільш гостро стали відчуватись наслідки вищезазначених управлінських рішень, зокрема, фінансування ремонту пошкоджених закладів П(ПТ)О, особливо у містах-обласних центрах, оскільки представники всіх органів управління зазначають про відсутність у них таких повноважень.

Так, держава як засновник більшості закладів відмовляється виділяти кошти на ремонт будівель, зруйнованих обстрілами рашистів, мотивуючи тим, що фінансування професійної (професійно-технічної) освіти передано на місцеві бюджети. Разом із тим, Бюджетний кодекс України передбачає лише **оплату послуг** з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення.

Варто зазначити, що в окремих регіонах для фінансування ремонту пошкоджених закладів залучають кошти резервного фонду державного бюджету або спеціального рахунку закладу освіти.

Одним із перших кроків, який частково врегулював би ситуацію, як відмічає Рівненська обласна державна адміністрація, є передача фінансування закладів П(ПТ)О, розташованих у містах обласного значення – обласних центрах, до обласного бюджету. Такий крок повинен супроводжуватися внесенням змін до розподілу доходів між обласним бюджетом та бюджетом міст обласного значення - обласним центром, або в інший спосіб повної компенсації збільшення видатків обласного бюджету.

Наступним кроком є передача майна закладів П(ПТ)О у комунальну власність, що затягується. Також є дуже тривалою процедура перереєстрації документів на право власності закладів П(ПТ)О, яка здійснюється Міністерством юстиції України. Міністерство освіти і науки України звернулося за допомогою із сприяння у пришвидшенні вищевказаної процедури.

8. Майже всі учасники відмічають недостатнє фінансування створення навчально-практичних центрів, відновлення пошкоджених та зруйнованих унаслідок збройної агресії російської федерації будівель, споруд, гуртожитків закладів П(ПТ)О області, створення безпечного освітнього середовища (облаштування захисних споруд цивільного захисту, систем протипожежної безпеки), забезпечення закладів генераторами.

У першу чергу потребують підтримки заклади П(ПТ)О, що знаходились та знаходяться в зоні проведення бойових дій (Донецька, Луганська, Чернігівська, Житомирська, Київська, Сумська, Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська та Херсонська області).

Державним бюджетом України на 2023 рік передбачена бюджетна програма «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти». Пропозиції народних депутатів України щодо коригування назви цієї субвенції з метою поширення її на заклади П(ПТ)О не були підтримані.

З метою вирішення вищезазначеної проблеми Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти пропонує затвердити Програму та Дорожню карту будівництва, модернізації, реконструкції, приведення у стан готовності фонду споруд цивільного захисту закладів П(ПТ)О.

Численна кількість пропозицій надійшла про необхідність відновлення субвенції з державного бюджету на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної освіти. Також звертається увага на ефективність їх використання в освітньому процесі, зокрема можливості їх використання кількома закладами П(ПТ)О.

9. В інформаційних матеріалах Донецької, Луганської ОВА говориться про наявність фактично переміщених закладів П(ПТ)О, хоча офіційно Міністерством освіти і науки України вони такими не визнані. На відміну від переміщених закладів вищої освіти, які керуються Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності вищих навчальних закладів, наукових установ, переміщених з тимчасово окупованої території та з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження» та яким надається правова підтримка, діяльність подібних закладів П(ПТ)О не врегульована навіть підзаконними актами, і їм не надається державна та міжнародна підтримка. Фактично переміщені заклади П(ПТ)О не мають законних підстав для функціонування, на що вказують керівники цих закладів. За словами одного з керівників закладу П(ПТ)О Луганщини, в їх регіоні є 11 фактично переміщених закладів П(ПТ)О. Вони укладають меморандуми, угоди для узаконення свого перебування в приміщеннях інших закладів, використання їх майна, але на державному рівні їх проблеми не вирішувалися.

Відсутність офіційного статусу переміщеного закладу освіти призводить до зниження рівня координації їх діяльності тими місцевими органами влади, до яких передане їх фінансування і управління; є наявною проблема з наданням таким закладам регіонального замовлення на підготовку кадрів, оскільки вони розміщуються в іншому регіоні і, очевидно, можуть прийняти на навчання мешканців того регіону, де розміщується переміщений заклад П(ПТ)О.

10. Як зазначає Донецька ОВА, одним із проблемних питань, яке необхідно вирішити на законодавчому рівні, постає неможливість здійснити тимчасове призупинення діяльності закладів П(ПТ)О та дію ліцензії на провадження освітньої діяльності, внаслідок відсутності таких повноважень в обласній державній адміністрації щодо державних закладів П(ПТ)О. Актуальність зазначеної проблеми визначається наявністю закладів освіти в яких переважна більшість працівників залишилися на окупованій території або за кордоном, а також тимчасово відсутня навчально-матеріальна база. Разом із тим, ліквідація цих закладів недоцільна.

Миколаївська обласна військова адміністрація також зазначає, що у зв'язку з веденням бойових дій деякі заклади освіти можуть фактично припинити провадження освітньої діяльності. Вбачається також необхідним тимчасово призупинити дію ліцензії цих закладів освіти. Це потребує внесення змін до законів України.

11. Також не вирішені питання управління закладом П(ПТ)О у разі, якщо керівник такого закладу залишився на окупованій території. Донецька ОВА порушує питання офіційних роз'яснень щодо управлінських рішень, якщо на підконтрольній українській владі території відсутні працівники відповідного закладу освіти, на яких можна покласти обов'язки керівника, а також неможливе проведення конкурсу на заміщення посади керівника.

Чинне законодавство не передбачає покладання виконання обов'язків керівника на особу, яка не входить до числа працівників закладу освіти.

12. Державною службою якості освіти України було проведене вивчення питання щодо організованого початку 2022/2023 н. р. у закладах П(ПТ)О. Зокрема досліджувалося питання забезпечення освітнього процесу педагогічними працівниками. За результатами вибіркового опитування, керівники 42 (52,5%) закладів освіти зазначили, що мають вакантні посади педагогічних працівників. Загальна кількість вакансій педагогів – 181, з них: викладачів – 26, майстрів виробничого навчання – 140. Ситуація за регіонами дуже неоднорідна. Так, в Одеській і Хмельницькій областях вакансії педагогічних працівників взагалі відсутні. У Закарпатській, Кіровоградській та Чернігівській областях дефіцит педагогів становить більше 10%. Дніпропетровська та Харківська області потребують викладачів (6,4% та 5,8% відповідно). У Закарпатській (22,4%), Кіровоградській (30,9%), Чернівецькій (13,3%) та Чернігівській (12,8%) областях спостерігається значна нестача майстрів виробничого навчання. Такий дефіцит кадрів, що загострився через воєнну агресію росії, безперечно впливає на якість освітнього процесу.

Саме тому, народними депутатами України було ініційовано розроблення і прийняття Закону України «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації деяких категорій громадян», яким дозволено відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Разом із тим, державним та місцевим органам влади варто продумати стимули для тих, хто, маючи відповідну кваліфікацію, може зайняти посади викладачів та майстрів виробничого навчання у закладах П(ПТ)О.

13. Про **першочергову** необхідність забезпечення потреб економіки країни у кваліфікованих **робітничих кадрах** зазначає низка обласних військових адміністрацій, зокрема, Івано-Франківська обласна військова адміністрація. Гострою стає необхідність визначення реальних прогностичних показників потреби кожного регіону та країни в цілому в підготовці кваліфікованих кадрів для відбудови та розвитку економіки.

Нагальною потребою також є запровадження державного замовлення на короткострокове навчання дорослого населення за потребами, визначеними Кабінетом Міністрів України на підставі плану відбудови країни, що сприятиме подоланню безробіття. Нещодавно народними депутатами України були внесені відповідні зміни до законів, які створили для цього законодавче підґрунтя.

Також важливим інструментом для оперативного реагування на запити ринку праці є створення кваліфікаційних центрів, що дозволить здійснювати оцінювання і визнання результатів навчання, зокрема здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти, та за результатами присвоювати чи підтверджувати повні чи часткові професійні кваліфікації. Важливим для подолання безробіття є визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах.

14. Зберігаються проблеми щодо підготовки фахових молодших бакалаврів за рахунок коштів регіональних бюджетів на базі закладів П(ПТ)О, що мають відповідні ліцензії, акредитовані за освітньо-професійними програмами, мають відповідну матеріально-технічну базу та замовлення від роботодавців. При цьому органи місцевої влади, як правило, визнають важливість та необхідність такої підготовки, але вказують на прогалини у нормативно-правовому полі, які призводять до численних перевірок контролюючими органами, приписами щодо фінансових порушень та звинувачень у нецільовому використанні коштів.

Про це, зокрема, зазначає Полтавська обласна військова адміністрація. Вона пропонує задля вирішення цього питання та з метою надання якісних освітніх послуг у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, забезпечення регіонального ринку праці фахівцями, які буду затребуваними для відбудови країни в післявоєнний період, внести відповідні зміни до ст.89 і 90 Бюджетного кодексу України.

Варто зазначити, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України про внесення змін до статей 89, 90 Бюджетного кодексу України щодо відновлення можливості розміщення регіонального замовлення на підготовку фахових молодших бакалаврів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (реєстр.№ 6571 від 31.01.2022), поданого народними депутатами України Коваль О.В., Бабаком С.В., Колюхом В.В. та іншими. Положення законопроекту надають можливість підготовки фахового молодшого бакалавра за регіональним замовленням у закладах П(ПТ)О з метою запобігання втрати наявного кадрового і матеріально-технічного забезпечення, яке дає можливість здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців для потреб економіки країни.

Головним з розгляду цього законопроекту визначено Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.

15. Потребує додаткового вивчення питання стипендіального забезпечення здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

На сьогодні, як зазначає Кіровоградська ОВА, близько 50% здобувачів, які навчаються за регіональним замовленням, не отримують стипендію після першочергових виплат, встановлених постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 року №882 «Питання стипендіального забезпечення», оскільки обсяг стипендіального фонду фінансується в обсязі 50 -75 відсотків від потреб. Такі самі звернення про проблеми із стипендіальним забезпеченням надходили від керівників закладів П(ПТ)О Рівненської області, які звертають увагу на контингент учнів закладів П(ПТ)О, серед яких є значна кількість дітей з малозабезпечених сімей. Вирішення питання пропонується шляхом внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 року №882 «Питання стипендіального забезпечення» з метою диференціювання стипендії для учнів закладів П(ПТ)О відповідно до їх навчальних досягнень.

Рівненська ж обласна військова адміністрація додатково пропонує запровадити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату академічних і соціальних стипендій учням пільгових категорій, оскільки на сьогодні рівень забезпеченості виплат дітям-сиротам, дітям, позбавлених батьківського піклування, особам з інвалідністю, дітям, які мають статус дитини,

яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, дітям із числа внутрішньо переміщених осіб тощо, залежить від фінансових можливостей конкретного місцевого бюджету, що порушує соціальну справедливість.

Також, учасники круглого столу вважають, що є несправедливим визначення розмірів соціальної (не академічної!) стипендії для здобувачів освіти залежно від рівня закладу освіти. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1047 «Про розміри стипендій у державних та комунальних закладах освіти, наукових установах» розмір соціальної стипендії для осіб, які мають право на призначення соціальних стипендій на підставі нормативно-правових актів, якими встановлені державні пільги і гарантії для окремих категорій (крім осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування):

для учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти - 450 гривень на місяць;

для студентів закладів фахової передвищої освіти, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень “молодший спеціаліст”, освітньо-професійний ступінь “фаховий молодший бакалавр”, освітній ступінь “бакалавр”, - 890 гривень на місяць;

для студентів закладів вищої освіти, наукових установ, які здобувають освітній або освітньо-професійний ступінь “молодший бакалавр”, освітні ступені “бакалавр”, “спеціаліст” або “магістр”, - 1180 гривень на місяць.

16. Надана Комітету з питань освіти, науки та інновацій інформація Міністерства фінансів України про обсяги фінансування П(ПТ)О за професіями загальнодержавного значення свідчить про системне невиконання державного замовлення на підготовку робітничих кадрів за відповідним переліком, а також про низький відсоток використання передбачених коштів. На протипагу статистиці є численні прохання представників професійної (професійно-технічної) освіти про збільшення державного замовлення та оновлення і розширення переліку професій загальнодержавного значення, особливо зараз в умовах фінансової неспроможності окремих місцевих бюджетів. Сумська обласна військова адміністрація пропонує розширити вищезазначений перелік професіями, що є актуальними під час воєнного стану, для підготовки робітничих кадрів за рахунок коштів державного бюджету. Разом з тим, опитування керівників П(ПТ)О свідчить про те, що процедура надходження коштів з державного бюджету до закладу освіти стала набагато складніша, порівняно з тим, коли заклади П(ПТ)О повністю фінансувалися з державного бюджету. В результаті відбуваються затримки зарплати педагогам і стипендій учням, які здобувають освіту за державним замовленням, виникають інші

ускладнення, створюються штучні бар'єри, які спонукають заклади П(ПТ)О відмовлятися від державного замовлення.

Рівненська обласна військова адміністрація пропонує для вирішення питання запровадити державну субвенцію на підготовку робітничих кадрів та виплату стипендії учням, які навчаються за професіями загальнодержавного значення.

17. Нагальним питанням є вирішення на законодавчому рівні можливості переоформлення ліцензій для закладів професійної (професійно-технічної) освіти без проходження процедури ліцензування, зокрема, переданим у комунальну власність, що вимагає внесення відповідних змін до законів.

Для закладів вищої та фахової передвищої освіти передбачені підстави для переоформлення ліцензій без проходження процедури ліцензування у випадку реорганізації. Натомість для закладів професійної (професійно-технічної) освіти вищезазначена процедура відсутня, що вимагає від колективів зайвих затрат часу, людських і фінансових ресурсів на проходження повної процедури ліцензування.

18. Не дивлячись на те, що на сьогодні в основному вирішуються питання навчання внутрішньо переміщених осіб за рахунок фінансування місцевих бюджетів, вважаємо, що в майбутньому ситуація буде загострюватися на фоні дефіциту місцевих бюджетів. Тим більше, що є неофіційна інформація про окремі випадки відмови у прийнятті до закладів П(ПТ)О внутрішньо переміщених осіб на підставі відсутності можливостей їх фінансування. З метою недопущення обмеження громадян України в праві на здобуття освіти народними депутатами України подавалися пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2023 рік стосовно запровадження бюджетної програми «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здобуття/продовження здобуття професійної (професійно-технічної) освіти внутрішньо переміщеними особами», яка не була підтримана при прийнятті цього Закону. Водночас Київська обласна військова адміністрація звертає увагу на проблему освіти внутрішньо переміщених осіб ще й під іншим кутом: вона вбачає потребу в перепідготовці внутрішньо переміщених осіб і зазначає про необхідність державної підтримки цього процесу, запровадивши субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам саме на перепідготовку.

19. Питання працевлаштування випускників в умовах воєнного стану, яке постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 784 «Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних

навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням», покладається на керівників виключно закладів П(ПТ)О. Учасники круглого столу визначають, що обов'язок для керівника закладу П(ПТ)О працевлаштувати випускника є несправедливим, оскільки виконати його в умовах воєнного стану із огляду на зміну умов (угоди з підприємствами укладалися до повномасштабної війни, деякі підприємства ліквідовані, окремі здобувачі освіти знаходяться на дистанційному навчанні, проживаючи в інших регіонах і навіть закордоном) Також в країні шириться безробіття.

Також випускник має право відмовитися від запропонованого місця роботи з особистих причин, оскільки статтею 43 Конституції України вказується, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він **вільно обирає або на яку вільно погоджується**.

Національна академія педагогічних наук відзначає, що повномасштабна війна Російської Федерації проти України докорінно змінила світ українського підприємництва та його перспективи. Якщо до 24 лютого 2022 р. малий бізнес в Україні мав багато організаційно-правових і логістичних проблем, то війна поставила його перед новими обставинами непередбачуваної сили (окупація, руйнування логістичних шляхів, знищення приміщень та обладнання, втрата професійних кадрів, зміна споживацьких пріоритетів тощо). Відтак, надважливим завданням вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти є **підготовка української молоді до самозайнятості** шляхом відкриття і ведення власної справи в умовах зруйнованої війною економіки та катастрофічного зростання безробіття.

Тому на часі внесення змін до вищезазначеного Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням.

Відсутність адаптації нормативно-правових актів до умов воєнного стану призводить до їх повсюдного порушення закладами П(ПТ)О та призводить до виникнення корупційних ризиків щодо використання вищими посадовими особами важелів впливу на керівників закладів П(ПТ)О з метою задоволення приватних інтересів.

20. Незалежно від наявності воєнного стану учасники круглого столу відмічають, що загальними проблемами залишаються:

- скорочення контингенту учнів, у тому числі і їх набору, через низький рівень привабливості професійної (професійно-технічної) освіти та демографічну ситуацію;